

Рецензия за дисертацията

на Станислава Валериева Николова

„Сецесиона в творчеството на Николай Райнов”

Рецензент: проф. Светлин Русев

Да се пише за Николай Райнов, дори за определена страна на делото му, е колкото труден и отговорен, толкова и рисков процес, за който се иска не само познаване на огромния материал, свързан с поета, белетриста, графика, декоратора, философа, моралиста, учения изследовател и майстор на българската реч, но не по-малко и лично пристрастие и вяра в духовния свят, в който е живял Николай Райнов. Самият факт, че след дипломната си работа, посветена на приказното в творчеството на Николай Райнов докторантката Станислава Николова отново се обръща към тайнствения свят на Учителя, сам по себе си е показателен за отношението ѝ към делото на Николай Райнов.

Едва ли има друг наш автор, за който до такава завършена степен духовното в неговата най-съдържателна същност да приляга на колосалното му дело!? Духовното разбрано в неговата цялост на творческо, човешко и гражданско поведение; духовното като стремеж и Път; духовното като върховна мярка, като смисъл и оправдание на човека и неговата дейност. Заедно с това, в дълбоката същност на сецесиона, във всичките му национални, сюжетни и стилови превъплъщения духовното е онова трайно измерение, което го остойносттава и поставя над временните стилови пристрастия. В този смисъл докторантката, мисля, че правилно се е насочила към сецесиона в творчеството на Николай Райнов – избор, който ѝ дава възможност за цялостни паралели и изводи и с българското, и с европейското изкуство, на основата преди всичко на една стилистика, подчинена на духовното.

Докторската дисертация в своята цялост е изключително респектираща в аналитичното навлизане в сложния път на Николай Райнов, в неговата богата многопосочност и съизмеримост с други духовни и артистични движения. Ограничаването в целите и изследването на проблемите предимно в сецесиона в определен смисъл е привидно на фона на цялостното разгънато изследване на Николай-Райновото духовно пространство. Ние нямаме толкова цялостно и пълно изследване за пътя и делото на художника Николай Райнов. Истина е, че в литературата има няколко опита за разкриване делото на писателя, но художникът все още остава в отделни, макар и сериозни студии по определени проблеми.

Четирите глави, в които докторантката е развила изследването си: „Сецесиона в Европа и България“, „Сецесиона в творчеството на Николай Райнов“, Сецесиона в живописното творчество на Николай Райнов“ и „Сецесионни теми, сюжети и митове в творчеството на Николай Райнов“ обхващат цялостно и съдържанието, и стилово, и технически и технологически художника Николай Райнов. И нещо, не по-малко важно – мястото на Николай Райнов в семейството на големите представители на сецесиона и символизма от Морис Дени и Бакст, до Рьорих и Густав Климт...

Пътят, който е изминал Николай Райнов докато стигне до завършената поетика на своя приказно-декоративен стил, е колкото индивидуален, толкова и поучителен. Всичко при него е израз на една висша духовност, при която разбирането за вътрешната структура на света е органично съчетана с приказно-фантастичната красота на неговите конкретни форми.

Всеки, поне малко докоснал се до това дело, разбира че е трудно, дори като обща информация, да се постигне респектиращата всеобхватност, дълбочина и странна непостижимост на творческото и човешко присъствие на една от най-високо издигнатите духовни личности на нацията.

